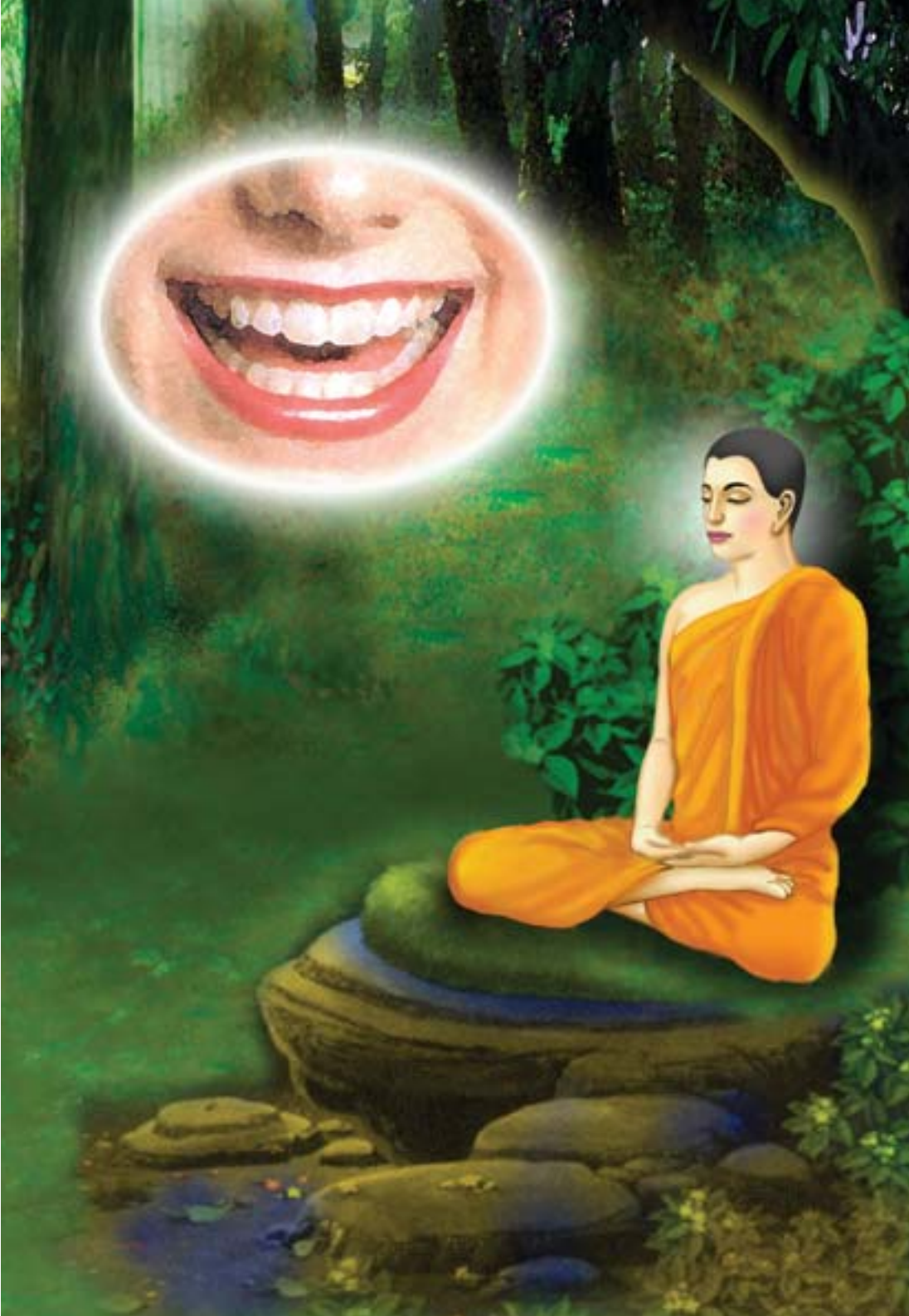

๕๙

ฉ ล าด ตี ต จิต จี ง ห ลุ ต พ ั น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย หากว่าภิกษุไม่เป็นผู้ฉลาดในวาระ
จิตของผู้อื่นไซ้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาว่า
เราทั้งหลาย จักเป็นผู้ฉลาดในวาระจิตของตน ภิกษุทั้งหลาย
เธอพึงศึกษาอย่างนี้แล

มูลนิธิจิตติจิ่งหลุดพัน

๕๒๕

สิ่งที่มวลล้วนมาจากความนึกคิดในจิตใจ ทำให้เกิดจินตภาพที่กว้างไกลไร้ขอบเขต ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จทั้งปวง เมื่อใส่ความพยายามเข้าไปในความปรารถนาอันแรงกล้าแล้ว ความสำเร็จก็จะพลันเป็นจริงขึ้นมาได้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในสิ่งที่ตั้งงามจะมีแรงผลักดันอยู่ภายใน และหลังไหลออกมาเป็นถ้อยคำที่ดี ก่อให้เกิดการกระทำที่ดีตามมา ผลก็คือจะบันดาลความสุข และความสำเร็จสมปรารถนาให้เกิดขึ้น

ความคิดที่แตกต่างกันก็ให้ผลที่แตกต่างกัน หลายคนอาจจะสงสัยว่า ทำไมคนเราถึงแตกต่างกันในเรื่องฐานะความเป็นอยู่ รูปร่างหน้าตาและสติปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นผลผลิตมาจากความคิด ขึ้นอยู่กับว่ามีความคิดที่ดีหรือไม่ดี ถ้าคิดดีแล้ว ให้ทานรักษาศีลเจริญภาวนา จะได้รับผลดี คือ ความร่ำรวย ความสวย ความหล่อและความเฉลียวฉลาด แต่ถ้าคิดไม่ดี ไปทำตรงกันข้าม ผลจะเกิดขึ้นตรงกันข้าม เพราะฉะนั้นสิ่งทั้งหลาย ทั้งมวลจะดีหรือร้าย ขึ้นอยู่กับใจเป็นสำคัญ

มีวาระแห่งพุทธภาษิตที่มานิ สจิตตสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย หากว่าภิกษุไม่เป็นผู้ฉลาดในวาระจิตของผู้อื่นไซ้ร้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาว่า

ฉ ลาด คิต จิต จิง หลุด พัน

๕๒๖

**เราทั้งหลายจักเป็นผู้ฉลาดในวาระจิตของตน ภิกษุทั้งหลาย
เธอพึงศึกษาอย่างนี้แล”**

พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้พุทธสาวก เป็นผู้ฉลาดในจิต
ของตน ถ้าหากว่ายังไม่รู้วาระจิตของผู้อื่น อย่างน้อยก็ให้รู้ใจ
ของตัวเอง เพื่อจะได้รู้เท่าทันกิเลสอาสวะ ที่มันคอยจะสอดแทรก
เข้ามาอยู่ตลอดเวลา เราเพลอเป็นไม่ได้ ถ้าใจเราวางจากกุศล
มีช่องว่าง เตียวกิเลสความโลภ ความโกรธ ความหลง อย่าง
ใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามอย่างมันจะเข้ามา แล้วควบคุมใจ
บังคับใจเราให้คิดไม่ดี พุดไม่ดี ทำไม่ดี ก็จะมีวิบากที่เป็นบาป
อกุศลเกิดขึ้นตามมา

ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราสำรวมระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น
พยายามนึกคิด ให้ใจเป็นบุญเป็นกุศลอยู่ตลอดเวลา ในใจให้อัด
แน่นเต็มเปี่ยมไปด้วยคุณงามความดี ใจใสๆ ใจสว่างไม่หมองคล้ำ
บาปหรือกิเลสแม้มีอยู่ก็เหมือนไม่มี เพราะมันไม่ได้โอกาสเข้ามา
มันทำอะไรเราไม่ได้ เนื่องจากเรามีสติรู้เท่าทันมัน เรามีสติ มี
หิริโอตตปปะ เพียรละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส บาปอกุศลอะไร
ก็ทำอันตรายเราไม่ได้

เหมือนดังเรื่องของพระเถระรูปหนึ่ง ที่ท่านสำรวมระวัง
จิตไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้น แม้ด้วยความคิด คำพูดและการกระทำ

ฉลาดคิดจิตจึงหลุดพ้น

๕๒๓

ท่านฉลาดในการคิด รู้จักคิด เมื่อมองเห็นสิ่งที่เฝ้าฝันแล้ว กลับหวนระลึกถึงธรรมสังเวชได้ และได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดใน พระพุทธศาสนา เรื่องมีอยู่ว่า

*ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล ได้มีงานมหรสพเกิดขึ้นในเมือง ชาวเมืองทั้งหลายต่างแต่งตัวออกจากบ้าน ไปร่วมสนุกสนาน รื่นเริงอย่างคึกคัก ในระหว่างทางมีหญิงรูปงามและชายรูปหล่อ เดินทางมาด้วยกัน ขณะนั้นเป็นจังหวะเดียวกันกับที่พระเถระจะต้องอาศัยเส้นทางนั้น เดินทางไปประกอบศาสนกิจ จึงโคจรมา พบกันโดยบังเอิญ

หญิงงามเมื่อเห็นพระเถระขณะที่กำลังพูดคุยกับฝ่ายชาย ก็ได้หันมาส่งยิ้มให้ ยิ้มกว้างจนกระทั่งเห็นฟันขาวที่สวยงาม เรียงชิดติดกันเป็นระเบียบ พระเถระเห็นอาการนั้นก็ตั้งสติ สำรวมใจ ไม่ให้กิเลสที่น่าใคร่น่าพอใจใดๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น รูปสวสวยๆ หรือความยิ้มแย้มที่น่าพอใจ

แม้ตอนนั้นพระเถระจะเป็นเพียงแค่อภิกษุธรรมดา ยังไม่ บรรลุธรรมอะไรก็ตาม แต่ว่าท่านเป็นผู้ที่อยู่ในโอวาทของ พระบรมศาสดาที่ว่า หากยังไม่ฉลาดในจิตของผู้อื่น ก็ให้ฉลาด

ฉลาดคิดจิตจึงหลุดพ้น

๕๒๘

ในจิตของตน อย่าให้เสียท่ากิเลส

ท่านจึงรวบรวมจิตให้กลับเข้ามายังฐานที่ตั้งดั้งเดิมของใจ คือ ที่ศูนย์กลางกายของท่าน และพิจารณาความงามนั้นให้แปรผันไปเป็นความไม่งาม โดยเอากระดูกพินของหญิงนั้นเป็นนิมิต คิดว่าสักวันหนึ่ง พินซึ่งมีความขาวงามนี้ จะต้องแปรเปลี่ยนไป เลื่อมคลอน และหลุดร่วงออกจากปาก ท่านพิจารณาถึงความไม่เที่ยงอย่างนี้ จิตพลันสงบจากความยินดี จากความรู้สึกที่นึกชอบใจ สภาวะใจในตอนนี้กลับรู้สึกเป็นกลางๆ ไม่ยินดียินร้าย

เมื่อใจเป็นอุเบกขา ใจหยุดนิ่งละเอียดถูกส่วนไปตามลำดับ กระทั่งได้บรรลุมานต่างๆ ไปตามลำดับขั้น ความสว่าง ความบริสุทธิ์ภายใน อันเกิดจากใจที่เป็นหนึ่ง รวมกับบุญเก่าที่ท่านเคยสั่งสมมานับภพนับชาติไม่ถ้วนตามมาทัน ช่วยสนับสนุนให้ท่านหยุดนิ่งได้แนบแน่นเข้าไปอีก มีแรงขับเคลื่อนเร็วแรง เข้าสู่ภายในจิต ไปสู่สภาวะธรรมที่ละเอียดยิ่งๆ ขึ้น

จากโลกียมาน คือ ตั้งแต่ปฐมมาน ทุติยมาน ตติยมาน จตุตถมาน ก็เลื่อนชั้นเข้าสู่โลกุตระมาน เข้าถึงกายธรรมโคตรกุ กายธรรมพระโสดาบัน กายธรรมพระสกิทาคามี และกายธรรมพระอนาคามี กระทั่งได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกายธรรมพระอนาคามี เป็นพระอนาคามีบุคคล

ฉลาดคิดจิตจึงหลุดพ้น

๕๒๕

ถึงตอนนี้ความคิดความกำหนดยินดีในเพศตรงข้ามก็หมดไป จะมองเห็นทุกคนเหมือนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน มองด้วยใจที่เป็นกลางๆ ความคิดเรื่องงามก็หมดไป ท่านมองดูหญิงงามนั้น ด้วยความรู้สึกที่แตกต่างจากตอนแรก คือมองว่า เป็นเพียงเพื่อนร่วมทุกข์ หรือหมู่ญาติคนหนึ่ง ไม่ได้มองว่าสวยหรือไม่สวย เพราะพระอนาคามี ท่านละกิเลสสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ อย่างได้แล้ว คือ ลักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ และภริยะ

พอท่านได้บรรลุพระอนาคามีแล้ว ท่านยังมีกำลังใจอย่างเปี่ยมล้น ที่จะทำความเพียรให้บรรลุผลอันสูงสุดต่อไป คือ พระอรหัตผล วันหนึ่ง ขณะที่ท่านได้ฟังธรรมจากพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร ท่านปฏิบัติตามด้วยความเคารพ ได้ปล่อยใจไปตามกระแสเสียงแห่งพระธรรมเทศนา

ใจของท่านที่ละเอียดอยู่แล้ว และพร้อมที่จะรองรับคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไป โดยได้รับคำแนะนำจากพระสารีบุตร ซึ่งถือว่าเป็นยอดกัลยาณมิตรชั้นเยี่ยม รองจากพระลัมบาลัมพุทธรเจ้า ยิ่งง่ายต่อการบรรลุธรรม ท่านตั้งใจปฏิบัติตาม โดยไม่ลังเลสงสัย ในที่สุดจิตหลุดพ้นจากสังโยชน์เบื้องสูง ๕ อย่างได้ คือ รูปราคะ อรูปราคะ อุทธัจจะ มานะ และอวิชชา ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เมื่ออวิชชาถูกขจัดให้หมดสิ้นไปด้วยอรหัตมรรค

ฉลาดคิดจิตจึงหลุดพ้น

๕๓๐

อาโลโก คือ แสงสว่างอันไม่มีประมาณแห่งวิชาที่บังเกิดขึ้น
ให้บรรลอรหัตผล วิชา ๓ วิชา ๔ วิโมกข์ ๔ อภิญญา ๖ ปฏิ-
สัมภทาญาณ ๔ จรณะ ๑๕ บังเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กัน ได้สำเร็จ
กรณียกิจในทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้อยู่จบพรหมจรรย์

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า ความเป็นผู้ฉลาดในจิตของตน
เป็นเรื่องที่สำคัญ ถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ ใครมีสิ่งนี้ถือว่า
มีบุญมากๆ มีภูมิรู้ภูมิธรรมที่สั่งสมมาอย่างดีข้ามภพข้ามชาติ
ฉะนั้น ผู้ที่ปฏิญาณตนว่าเป็นชาวพุทธ หรือแม้กระทั่งชาวโลก
ทั้งหลาย จะต้องฉลาดในศาสตร์ของชีวิต เพื่อความอยู่รอด
ปลอดภัยอย่างแท้จริงของตัวเรา เราทุกคนจำเป็นที่จะต้องศึกษา
พุทธศาสตร์ จะได้มีศิลปะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์
ตามพุทธวิธีที่สามารถนำพาเราไปสู่อายตนิพพานได้

เราทุกคนโชคดีที่อยู่ใต้ร่มเงาบรรพตพระพุทธศาสนา จึงได้
มารู้เรื่องบุญเรื่องบาป รู้ว่าอะไรเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ
บางทีเราอาจจะคุ้นกับสิ่งเหล่านี้จนเห็นว่า เป็นสิ่งธรรมดา อันที่
จริง สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญของชีวิต เพราะมีผลต่อชีวิตของเรา
ตั้งแต่ปัจจุบันนี้ไปจนถึงอายตนิพพาน ฉะนั้นให้ตั้งใจละชั่ว ทำดี
ทำให้ผ่องใส จะได้มีสุคติโลกสวรรค์และนิพพานเป็นที่ไปกัน

